

УДК 658.1

Скаковська С. С., ст. викладач, Прокопчук О. М., студент
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті визначено стратегічні пріоритети в пошуках нових підходів, які сприятимуть виходу підприємств з кризи та забезпечать їх належний фінансово-економічний стан. Дослідження нових методів аналізу та шляхів покращення фінансового стану підприємства дозволить збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість.

Ключові слова: структура капіталу, діагностика фінансового стану, показники ліквідності, платоспроможність, ефективність, фінансова стійкість, фінансовий стан.

Вступ. Аналіз фінансового стану підприємства є одним із головних інструментів з'ясування конкурентоспроможності виробника. Досягнути стійкого фінансового стану можливо тільки за рахунок ефективного управління всіма факторами виробництва. Результати фінансового аналізу дають можливість оцінити інвестиційну привабливість підприємства, якість існуючої системи управління, побудувати прогнози щодо діяльності підприємства. Ефективність господарської діяльності підприємств потребує виваженого оптимального співвідношення необхідних засобів і джерел їх формування. Забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання безпосередньо пов'язане з діагностикою фінансового стану. При цьому принципове значення має дослідження вихідної концепції його ролі при формуванні фінансової стратегії. Зміст результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства. Незадовільна структура капіталу та нестача оборотних коштів притаманна значній кількості підприємств в Україні. За своєчасного опрацювання та введення в дію заходів, направлених на покращення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та підвищити прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за система-

тичного забезпечення керівництва інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та спроможність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства. Важливість оцінювання фінансового стану підприємств у сучасних умовах господарювання ґрунтується на високому рівні невизначеності зовнішнього середовища функціонування підприємств, кризовими тенденціями у світовій та вітчизняній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасний момент єдиного визначення поняття «фінансовий стан» немає, тому кожен автор трактує його по-різному. Активно займалися вирішенням питань щодо оцінки фінансового стану підприємств зарубіжні науковці і практики, зокрема: І.Т. Балабанова, А.І. Ковальова, В.В. Ковальова, М.Н. Крейніна, Д.С. Молякова, В.П. Привалова, В.М. Родіонова, Н.О. Русак, В.А. Русак, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицька, М.О. Федотова, А.Д. Шеремет, А. Гропелі, Т. Карлін, Б. Коласс, Е. Нікбах, Е. Хелфер та ін.

Н.О. Русак, В.А. Русак зазначають, що «фінансовий стан характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної та інших видів діяльності підприємства, доцільністю і ефективністю їх розміщення та використання, фінансовими взаєминами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю», тим самим вони дещо розширили сутність поняття фінансового стану підприємства. Враховуючи, що деякі аспекти економічного змісту та діагностики фінансового стану на сьогодні залишаються недостатньо дослідженими або носять проблемний характер, вважаємо за доцільне детальніше обґрунтувати економічний зміст та теоретичні основи основних напрямів та методики його проведення. У зв'язку з цим, в сучасних умовах, необхідно створити таку систему аналізу фінансового стану діяльності підприємства, яка б задовольняла потреби користувачів облікової інформації, а головне – потреби управління.

Доцільно проаналізувати підходи до визначення поняття «діагностика фінансового стану підприємства». Зокрема, А.І. Муравйов наголошує, що діагностика фінансового стану – це спосіб встановлення характеру збоїв нормального перебігу господарського процесу на підставі типових ознак, властивих тільки цьому об'єкту. У свою чергу О.О. Гетьман, В.М. Шаповал зазначають, що діагностика фінансового стану – спосіб розпізнавання соціально-економічної системи за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур і виявлення в них слабких ланок і «вузьких місць» [1].

Постановка завдання. На сучасному етапі розвитку економіки України для підприємства надзвичайно важливим є вміння правиль-

но керувати фінансами, визначати раціональну структуру капіталу за складом і джерелами утворення та забезпечувати оптимальне співвідношення між власними та позиковими коштами. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства дає змогу комплексного вивчення та оцінювання всіх аспектів та результатів руху грошових коштів, ефективності провадження основної діяльності та фінансового стану підприємства. Базовими завданнями фінансового аналізу є [2]. Основними елементами економічної діяльності підприємства, що дозволяють найкраще визначити його фінансовий стан є: прибутковість роботи; оптимальність розподілу прибутку; наявність власних фінансових ресурсів не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональне розміщення основних і оборотних засобів, ліквідність поточних активів [3].

Існують складності проведення діагностики фінансового стану, що обумовлено нестабільністю економіки та відсутністю достовірної інформації про фінансовий стан підприємств. В умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, можуть надалі загубити свою цінність для аналізу у зв'язку з нестабільністю національної валюти, за якою розраховувався цей показник. До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать: показники ліквідності та платоспроможності; показники оцінки фінансової стійкості; показники ділової активності; показники аналізу рентабельності (прибутковості).

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства. В сучасній економічній літературі надають безліч визначень щодо цього поняття [4; 5].

Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо поставлені завдання в перерахованих видах діяльності успішно реалізуються, це позитивно впливає на фінансові результати фінансово-господарської діяльності підприємства [6].

Таким чином, фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність розміщення і використання фінансових ресурсів.

Метою діагностики фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комер-

ційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами [7].

Динаміка показників фінансового стану для українських підприємств є обов'язковим в силу того, що на його основі слід розробляти та реалізовувати заходи, які спрямовані на швидке підвищення платоспроможності, забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості, прибутковості, подальшого розвитку, забезпечення і зростання виробничого потенціалу. Фінансовий стан головним чином залежить від платоспроможності підприємства, тобто його здатності своєчасно задовольнити платіжні вимоги постачальників, проводити розрахунки по банківським кредитам, вчасно здійснювати оплату праці персоналу, сплачувати податки. Тобто, наявність грошових коштів у підприємства для виконання своїх фінансових зобов'язань свідчить про його ліквідність.

Основна роль економічної діагностики полягає у трьох основних функціях, які вона виконує. До них відносять: функцію оцінки (визначення стану функціонування об'єкта управління); діагностичну (виявлення можливих змін стану об'єкта); пошукову (визначення можливих заходів покращення або відновлення стану суб'єкта управління). Саме за допомогою цих функцій визначено роль економічної діагностики в підвищенні ефективності управління фінансовим станом підприємства. Таким чином економічна діагностика:

- дозволяє приймати обґрунтовані рішення з управління фінансовою діяльністю підприємства;
- дозволяє дослідити зміни в діяльності підприємства в результаті внутрішніх і зовнішніх впливів, визначення виду цих змін, процесу їх протікання;
- дозволяє своєчасно виявляти і розпізнавати незадовільний фінансовий стан підприємства за непрямими ознаками;
- дає змогу виробити коректну фінансову політику, стратегію і тактику;
- дозволяє сформулювати висновки про фінансовий стан підприємства на дату завершення цього дослідження і на перспективу;
- дає змогу визначити можливі заходи покращення фінансового стану суб'єкта управління.

Першочерговим етапом для покращення фінансового стану сучасних підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу. Це забезпечить мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Єдиної рекомендації для формування такого співвідношення немає: кожне підприємство має визначати його відповідно до специфіки своєї вироб-

ничо-господарської діяльності. Через ситуацію, що склалася в країні, підприємства повинні активно мобілізувати внутрішні резерви підприємства: явні та приховані. Такий пошук резервів необхідно здійснювати в процесі ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності. Фінансову стійкість підприємства можна забезпечити за рахунок активізації збутової діяльності підприємства, а саме необхідно звертати увагу на маркетингову політику. Вона зробить продукцію підприємства конкурентоспроможною як на національному, так і на міжнародному ринках. Однією із головних умов покращення фінансового стану підприємства є зниження собівартості продукції, яка прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства. Цього можна досягти за рахунок впровадження нової техніки, технології, раціонального використання як матеріальних, так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції.

Величина дебіторської заборгованості теж потребує значної уваги, яка прямо впливає на розмір наявних грошових коштів. Для її оптимізації потрібно вибрати найбільш доцільні терміни платежів та форми розрахунків із споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції). Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування та використання його фінансових коштів. Основними напрямками діагностики фінансового стану є: аналіз якості активів та пасивів, обґрунтованість відображення витрат та доходів, аналіз прибутковості певних видів діяльності, розподілення та використання прибутків.

Діагностика фінансового стану підприємства базується на обчисленні таких показників, як:

- показники фінансової стійкості (коефіцієнт незалежності, частка залучених коштів, співвідношення власних та залучених коштів, питома вага дебіторської заборгованості, частка власних та довгострокових запозичених коштів тощо);

- показники платоспроможності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, загальний коефіцієнт покриття, коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей);

- показники ділової активності (загальний коефіцієнт оборотності, оборотні запаси, оборотність власних коштів, продуктивність тощо).

Діагностику фінансового стану, на нашу думку, доцільно виконувати за такими двома етапами. На першому етапі проводять загальний аналіз фінансового стану на основі експрес-аналізу балансу підприємства. Для цього порівнюють підсумки балансу на кінець та

початок року. На другому етапі виконують обчислення базових коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан, їх порівнюють з нормативними показниками, аналізують відхилення. Завершальним етапом діагностики фінансового стану підприємства є етап оцінки ефективності діяльності підприємства і його відповідних підрозділів щодо запобігання можливих негативних впливів на фінансовий стан підприємства. Цей аналіз здійснюється за методикою оцінки збитків, відвернутих чи яких зазнало підприємство внаслідок реалізації запланованого переліку заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому та за рахунок діагностики фінансового стану підприємства зокрема [7]. Діагностика фінансового стану підприємства є надзвичайно важливим процесом. За отриманими даними можна виявити основні шляхи, які сприятимуть просуванню продукції на ринках, що дозволить збільшити обсяг її реалізації та створить реальні передумови для виходу підприємства з фінансово-економічної кризи і, таким чином, покращити свій фінансовий стан.

Висновки з цього дослідження. Отже, спроможність підприємства досягнути успіху на ринку, насамперед, залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Необхідною складовою такої роботи в умовах жорсткої ділової конкуренції є достовірні та своєчасні дані, які можна отримати в результаті проведення комплексної діагностики стану досліджуваного об'єкта. Як показують теоретичні дослідження й дані практики, об'єктивна необхідність врахування дійсного фінансового стану при прийнятті перспективних управлінських рішень дозволяє досягти забезпечення сумісності стратегії з можливостями підприємства, оптимального співвідношення ресурсів, виявлення ступеня ризику. Основним завданням діагностики фінансового стану є проведення комплексного аналізу, що забезпечить задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Задовільний фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства, яка відображає його конкурентоспроможність. Головними шляхами покращення фінансового стану підприємства є:

- 1) пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу;
- 2) мобілізація внутрішніх резервів підприємства;
- 3) оптимізація збутової політики;
- 4) удосконалення рекламної діяльності;
- 5) зниження собівартості продукції;
- 6) оптимізація дебіторської заборгованості;
- 7) збереження кадрового потенціалу;
- 8) здача в оренду або продаж окремих об'єктів основних фондів;

9) вивчення можливості розширення обсягів і ринків збуту продукції. Розуміння необхідності діагностики фінансового стану підприємства та його своєчасний і якісний аналіз є головним для прийняття управлінських рішень, які спрямовані на вирішення питання обрання напрямку діяльності та розвитку підприємства, покращення його ефективності, конкурентоздатності та прибутковості.

1. Гетьман О. О. Економічна діагностика: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с. 2. Семенов Г. А. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства / Г. А. Семенов, О. В. Ярошевская // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1. – С. 136–141. 3. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення / О. А. Сарапіна // Науковий вісник ХДУ. Серія: Екон. науки. – 2013. – № 1. – С. 96–99. 4. Городня Т. А. Економічна та фінансова діагностика: навч. посіб. / Т. А. Городня, І. П. Мойсеєнко. – Львів : Магнолія 2006, 2008. – 282 с. 5. Загорна Т. О. Економічна діагностика: навч. посіб. / Т. О. Загорна – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с. 6. Мойсеєнко І. П. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання / Мойсеєнко І. П., Демчишин М. Я. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10 (112). – С. 64–73. 7. Приймак С. Управління вартістю підприємства в системі контролінгу / С. Приймак, О. Терещенко // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 1-2. – С. 53–60.

Рецензент: Мельник Л. В., к.е.н., професор (НУВГП)

Skakovska S. S., Senior Lecturer, Prokopchuk O. M., Senior Student
(National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

The article identifies strategic priorities in the search for new approaches that will help enterprises exit the crisis and ensure their proper financial and economic condition. Research of new methods of analysis and ways to improve the financial state of the enterprise will increase its property potential, restore solvency and profitability.

Keywords: capital structure, diagnostics of financial condition, indicators of liquidity, solvency, efficiency, financial stability. financial position.

Скаковская С. С., ст. преподаватель, Прокопчук А. М., студент
(Национальный университет водного хозяйства и
природопользования, г. Ровно)

ДИАГНОСТИКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье определены стратегические приоритеты в поисках новых подходов которые способствуют выходу предприятий из кризиса и обеспечат их надлежащее финансово-экономическое положение. Исследование новых методов анализа и путей улучшения финансового состояния предприятия позволит увеличить свой имущественный потенциал, восстановить платежеспособность и доходность.

***Ключевые слова:* структура капитала, диагностика финансового состояния, показатели ликвидности, платежеспособности, эффективность, финансовая устойчивость, финансовое состояние.**
